

פרשת האזינו

עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך (לב, ו)

וברמב"ן פירש ד'עם נבל' הכוונה ששכחו הטובה שעשה להם עכ"ל, ובפי' בעלי התוס' כתבו דהא דכתיב לקמן (פסוק כא) ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם הוא מדה כנגד מדה להנאמר כאן עם נבל ולא חכם.

והנה הא דכתיב לקמן בגוי נבל פירשו חז"ל בספרי והובא ברש"י שם, בגוי נבל אלו הכופרים וכן הוא אומר אמר נבל בלבו אין אלוקים עכ"ל, ולכאורה כיון דהתם הוי מדה כנגד מדה לנאמר כאן א"כ לכאורה משמע דהא דכתיב הכא עם נבל שפירושו שהם כפויי טובה, הוא דבר אחד עם מה דכתיב לקמן בגוי נבל שפירושו אפיקורסות, והדבר טעון ביאור מה השייכות בין אלו ב' ענינים כפיית טובה ואפיקורסות.

ונראה בזה ע"פ מה שהבאנו בשם מדרש הגדול וזה לשונו, ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, והלא עד היום הזה מצרים יודעים חסדו של יוסף, אלא שהיה יודע ולא השגיח עליו וכפר בטובתו, ולבסוף כפר בטובתו של הקדוש ברוך הוא שאמר לא ידעתי את ה', הא למדת שכפיית טובה הוקשה לכפירה בעיקר. לכך הקב"ה מזהיר את ישראל ואומר אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים הזהרו שלא תכפו טובתי שכפוי טובה אינו יכול לקבל פני מלכות שמים עכ"ל, הרי להדיא שכפיית טובה היא סתירה לאמונה, וזהו כאז המדה כנגד מדה 'עם נבל' שאין מכיר בטובתו של הקב"ה, והעונש לזה מפורש בגוי 'נבל' אכעיסם, שהם האפיקורסות וכמו שפירש בספרי הנ"ל, והצווי לבל נהיה כפויי טובה מבואר במדרש הגדול הנ"ל דהוא מקרא ד'אשר הוצאתיך מארץ מצרים'.

ובאמת נראה דכל זה נכלל בדברי הארחות חיים להרא"ש (אות כ"ו) שכ' לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית ובזה תקיים בלבבך היחוד השלם בהאמין בו, כי עיניו משוטטות בכל ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות, כי מי שאינו מאמין ב'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' אף ב'אנוכי ה' אלוקיך' אינו מאמין, ואין זה יחוד שלם כי זהו סגולת ישראל על כל העמים וזה יסוד כל התורה כולה עכ"ל. ובפשטות כוונתו דמי שאינו מאמין באמונה פרטית חסר לו גם באמונת 'אנכי' דהיינו אחדות השם, אמנם להנתבאר בקרא ד'אשר הוצאתיך' למדנו לבל נהיה כפויי טובה, יתכן דגם זה כלול בדבריו דמי שאינו מאמין באשר הוצאתיך דהיינו שחסר לו ההרגשה של הכרת הטוב גם באנכי ה' אלוקיך אינו מאמין, וכמבואר במדרש הגדול הנ"ל 'שכפוי טובה' אינו יכול לקבל פני מלכות שמים.

מקור: רבי חיים פנחס שיינברג שליט"א